

προτάσεις για τὸ δημοτικὸ τραγούδι

12 Τὸ δημοτικὸ τραγούδι εἶναι πάντα ἐνεργὸ

α. Κάνουμε πάντα τὸ βασικὸ σφάλμα νὰ συγχέουμε τὸ δημοτικὸ τραγούδι μὲ τὶς μελέτες του. Αὐτὲς ὅμως εἶναι μόνο λαογραφικὲς, ἐπιστημονικὲς, ἐνῶ τὸ τραγούδι εἶναι θέμα ζωῆς ἀπλῆς καὶ πλήρους, εἶναι ποιητικὸ. Τὸ δημοτικὸ τραγούδι δὲν εἶναι δουλειὰ τῶν ἐπιστημόνων, τῶν «φιλολόγων», εἶναι δουλειὰ τῶν ποιητῶν, τῶν ποιητικῶν ἀνθρώπων — τῶν ἀνθρώπων ποὺ ποιοῦν καὶ δὲν παραποιοῦν. "Αν ἔτσι τὸ κοιτάξουμε, τὸ δημοτικὸ τραγούδι εἶναι πάντα παρὸν καὶ ἐνεργό, ἀνεξάρτητο ἂν διαπιστώσουμε σαφῶς (γιατὰ τὰ ἐπιστημονικὰ μας μέτρα) τὴν ὑπαρξή του. Ὑπάρχει ἀνέκαθεν μὲ τὴ (δυναμικὴ) ποικιλία τῶν μορφῶν του, εἴτε καὶ μέσξ στὶς μορφὲς ἐκεῖνες ποὺ τοῦ ἀφομοιώνονται ἢ τὸ νέμονται σὰν ἀκεραιωμένη μορφή ἢ σὰν πραγματικότητες δυναμικὰ ὑπάρχουσα στὰ στοιχεῖα ποὺ τὸ συναποτελοῦν, τὸ συνδημιουργοῦν, ὑπάρχουν σὰ ζωικά του στοιχεῖα. "Ετσι, ὁ προσωπικὸς ποιητὴς ἢ ἡ λαϊκὴ κοινότητα ἢ τὸ ὕψος μιᾶς τέχνης καὶ τὸ ποῖόν τῆς ζωῆς ὑπάρχουν σὲ ἄμεση ἀναφορὰ μὲ τὸ δημοτικὸ τραγούδι.

β. Σήμερα θεωροῦμε πῶς τὸ δημοτικὸ τραγούδι εἶναι τοῦ χωριοῦ, χτεσινό, ὄχι δική μας ὑπόθεση. Οἱ σκέψεις αὐτὲς ὅμως ὑπάρχουν (ψεύτικες) σὰν ἀποτέλεσμα ἀπόψεων (γ.π. κοινωνιολογικῶν ἢ ἐπιστημονικῶν θεωριῶν) ποὺ εἶναι ὕστερες, ἀπὸ ἀποψη βασικῆς σημασίας, δευτέρες ἐναντι τοῦ δημοτικοῦ τραγουδιοῦ, ποὺ δὲν τὸ περιλαμβάνουν, δὲν τὸ δικαιοῦνται. (Καὶ στὶς ὥς τὰ τώρα Προτάσεις φάνηκε πῶς θεωροῦνται ἄγονες). Γιατὶ ὁ ἄνθρωπος δὲν εἶναι τώρα χωριάτης καὶ μετὰ ἀστὸς καὶ μετὰ πολίτης τοῦ ἀστροκόσμου. Εἶναι πάντα ἄνθρωπος (εὐτυχῶς — εὐτυχισμένα ἄνθρωπος) μὲ τὰ ἀνθρώπινά του, τὰ στοιχειωδῶς ἀνθρώπινά του. Αὐτὸν τὸν στοιχειακὸ ἄνθρωπο τὸν ἔχει τὸ δημοτικὸ τραγούδι καὶ τὸν ἔχει χωριάτη, δηλαδὴ χωρικό, δηλαδὴ τοῦ χώρου, τοῦ κόσμου: πραγματικὸ.

γ. "Ετσι, τὸ δημοτικὸ τραγούδι εἶναι ἡ γλώσσα τῆς ζωῆς, τῆς πραγματικότητος. "Αν δὲ νιώθουμε πῶς αὐτὴ εἶναι ἐνεργητικὴ πάντα, καὶ σὲ μᾶς, αὐτὸ δὲ θὰ πεῖ πῶς παύει νὰ ὑπάρχει τὸ τραγούδι κι ἡ πραγματικότητά του. Θὰ πεῖ ἀπλῶς πῶς γινόμεσθε ψευτογλωσσοί, ψευτοπραγματικοί, ἀπνευμάτιστοι, πῶς δηλαδὴ δὲ ζοῦμε τὴ ζωὴ, δηλαδὴ τὴ δική μας ζωὴ, ἀλλὰ τὴ ζωὴ τῶν ἄλλων — μιὰ ἰδιόρρυθμη κοινωνικὴ ζωὴ ποὺ ἡ οὐσία της εἶναι τύποι ἄδαιοι. Μὲ τὴ γλώσσα, ἀντίθετα, τοῦ δημοτικοῦ τραγουδιοῦ ἐντασσόμεσθε στὴ ζωὴ κι ἔτσι στὸν κόσμο. Γιατὶ τὸ δημοτικὸ τραγούδι κρατᾷ τὴ γλώσσα πραγματικὴ, μετρημένη, οὐσα κι ἐνεργοῦσα

και μπορούμε μ' αυτή τη γλώσσα να εΐμαστε ακριβώς όπως εΐνα. φυσικό, πραγματικό να εΐμαστε — εΐτε δίπλα στο χωράφι εΐτε δίπλα στη μηχανή. Γι' αυτό άλλωστε η γλώσσα εΐναι πάντα χτεσινή, που στο βάθος θα πει παρούσα, τωρινή.

δ. Τό να λέμε λοιπόν πώς το δημοτικό τραγούδι εΐναι κάτι ξεπερασμένο, άσχετο με μās, δουλειά μιās έδρας λαογραφίας, εΐναι κάτι πολύ έλαφρό κι επιπόλαιο. (Κι επιτέλους κι ό Σολωμός κι ό Σαΐξπηρ κι ό "Όμηρος χτεσινοί εΐναι — αλλά εΐναι και ανθρωπinoί). "Ίσα - Ίσα τώρα μās χρειάζεται το δημοτικό τραγούδι που γινόμαστε καχύγλωσσοι, που δέν έχουμε την αίσθηση πραγματικότητας και ζωής. Αυτό εΐναι που ξεχνάμε: πώς οι λέξεις έχουν ζωή και πώς αν έχουν πολλή ζωή εΐναι πολύ λέξεις (φράσεις). γλώσσα. Γι' αυτό ή λαλούμενη, προφορική, καθημερινή γλώσσα εΐναι ή γλώσσα.

ε. Με τέτοια θεώρηση της γλώσσας βλέπουμε πιο σωστά το δημοτικό τραγούδι και καθ' έαυτο και στις σχέσεις του ή τις σχετικές του μορφές. Με τέτοια βίωση της γλώσσας μπορείς να φτάσεις στο ζωντάνεμα της γλώσσας και της ζωής γενικά, εΐτε εΐναι του περασμένου αιώνα εΐτε εΐναι ό "Όμηρος εΐτε εΐναι μια φυλή «πρωτογόνων». "Έτσι μπαίνεις στον κόσμο και στη ζωή, γιατί ακριβώς στο πιστοποιεί ή αΐσθησις η που έχεις για τη γλώσσα, τη λέξη, όπου κι αν κείται (ιστορικά) χρονικά· γιατί ό πραγματικός χρόνος της γλώσσας εΐναι ό δικός σου (που δέν εΐναι ιστορικός).

ζ. "Έτσι μπορούμε να δοΐμε σωστά και τὰ ελληνικά μας (γλώσσα και πράγματα), δηλαδή τὰ ανθρωπινα μας. Θα δώσουμε στη γλώσσα μας (από "Όμηρική ως Σολωμική και πιο πέρα — που θα πει στο βάθος δημοτική) αποχρώσεις και γεύσεις που άλλως δέν υπάρχουν (και δέν υπάρχει παρά γραμματικά ή συντακτικά ή γλώσσα), θ' αποκτήσουμε γλώσσα και θα π ρ ο χ ω ρ ή σ ο υ - μ ε στη μελέτη του δημοτικού τραγουδιού, που θα μās εντάξει, ποιητικούς πιά, στη ζωή του κόσμου (που εΐναι ή ζωή μας).

η. Πρέπει λοιπόν να νοιαστούμε (πιο καλά: να ζήσουμε) το δημοτικό τραγούδι για να κάνουμε ποίηση (ζωή, γραμμένη ή διούμενη, λεγόμενη, γλωσσική), τώρα ακριβώς που δέν έχουμε γλώσσα, ούτε ελληνική ούτε καμιά. "Αν αδιαφορήσουμε για την ένεργή παρουσία του δημοτικού τραγουδιού (με όλες τις δυνατότητες που έχει σαν ουσιαστική μορφή της ζωής), θα μās πάρουν οι ασφαλτόστρωτοι δρόμοι κι οι ρόδες — που όμως δέν πάνε πουθενά άλλου παρά στο χώμα και στο νερό, το λίγο αποκάτω τους.

θ. Εύτυχως το δημοτικό τραγούδι (όργανικά άρμονισμένο και έτεροεικόμενο στις μορφές της ζωής του κόσμου) αυτοσπουδάζεται.

"Αν δὲν τὸ συνειδητοποιοῦμε, χάνουμε ἐμεῖς ζωὴ, ἀλλὰ ἡ ζωὴ δὲ χάνεται: μᾶς πίνει τὸ νερό, ἐνῶ μᾶς προσφέρεται εὐτυχὲς νὰ τὸ πιοῦμε.

μελέτη γλώσσας

α

μελέτη γραφῆς

— ο — ἰ — ὀ — ι —
 | | | |
 ο — ι
 | |
 α

μελέτη ποίησης

□ | —
 α
 | —

παιδική γλώσσα

άκατα μάκατα σούκουτε μπέ
 άμπερ φάμπερ ντόμινέ
 — άκατα μάκατα σούκουτε μπέ
 άμπερ φάμπερ θγέ.

*

πίγα στί γιαγιά
 έφαγα κοκά
 κάραμέλες σόκολάτες πά - γώ - τά.

παιδικά τραγούδια, όταν «τά δείχνουν»

* *

όχι μόνο ένα δένδρο
 ούτε δύο ούτε τρία
 ούτε δύο ούτε τρία
 πολλά δένδρα 33!

*

Τά δένδρα τὰ πολλά έχει
 του δάσους ή όμορφείά ή χρισή.
 Του δάσους όμορφα τὰ δένδρα
 στό δάσος όλα τὰ καλά